

Шавкат Раззоқов

ЎЗЛИКНИ АНГЛАШ ЗАВҚИ

ёхуд

Сизни ўзгартирадиган китоб

Шавкат Раззоқов

ЎЗЛИКНИ АНГЛАШ ЗАВҚИ

ёхуда

Сизни ўзгартирадиган китоб

УЎК: 159.9
КБК 84(5Ў)7
P18

Масъул муҳаррир — Муҳиддин Омон

P18 **Раззоқов Ш.** Ўзликни англаш завқи:/Ш. Раззоқов. — Т.:
Cho'lpon nomidagi NMIU, 2014. — 96 б.
ISBN 978-9943-05-631-2

УЎК: 159.9
КБК 84(5Ў)7

ISBN 978-9943-05-631-2

© Шавкат Раззоқов, 2014
© Cho'lpon nomidagi NMIU, 2014

2979/2
Заминдор Ақел

ҚАЛБИ ЎЗГАРТИРАДИГАН КИТОБ

Азиз китобхон, ўйлаймизки, Сиз сўнги йилларда оламга машҳур мутафаккирлар, донишмандлар ҳамда психолог олимларнинг илмий тавсиялари, ҳаётий тажрибалари асосида тайёрланаётган, инсон шахсияти, руҳий олами, ижтимоий муносабатларининг шаклланиши ва умуман борлиққа муносабати борасидаги китобларни кузатиб бормоқдасиз.

Бинобарин, ҳар бир киши муайян ёшга кириб, ақлини танигандан сўнг, ўз туйғуларини, тафаккур тарзини, теғрасидаги кишиларга, оиласига, яқинларига муносабатларини бир қур назардан ўтказиб олишга эҳтиёж сезади.

Ва шу эҳтиёж ҳосиласи ўлароқ, бу оламда, ижтимоий маконда ўз мақомини аниқлайди. Айни шу изланишлари жараёнида «Мен ўзи кимман, қандай одамман? Ота-онага қобил фарзанд бўла олдими, ўз фарзандларим олдидаги оталик-оналик бурчимни тўқис адо этипманми? Бу ёруғ дунёга нега келганман, мақсадим, маслагим нималардан иборат? Ўтган йиллар ичида нималарни йўқотиб, нималарни қўлга киритдим? Келажагимни қандай қуришим лозим? Инсоний бахт-саодат, баркамоллик деган тушунчаларга қай даражада даҳлим бор?» — дея ўйланиб қолади. Ва бу ниҳоятда табиий ва инсон умрининг мазмунини белгилаб бергувчи жараёндир.

Амалиётчи психолог Шавкат Раззоқовнинг «Ўзликни англаш завқи ёхуд Сизни ўзгартирадиган китоб» номли ушбу китоби Сиз азизларга ўз-ўзингизни, аниқроғи ўзлигингизни таниб олишингизда бегараз кўмакчи ва дастуруламал бўлади, деган умиддамиз.

Зеро, муаллиф мазкур асарига ҳеч бирингиздан зиғирча фарқ қилмайдиган, худди сиз яшаётган замон ва маконда, айнан Сизнинг шаҳрингизда, эҳтимол маҳалла ёки қишлоғингизда умргузаронлик қилаётган ўз қаҳрамонининг ажойиб ва ғаройиб саргузаштлари, аниқроғи унинг ақлли ҳамсуҳбати бўлган «Инсоннинг руҳий-психологик ҳолатини кузатиш, таҳлил ва шарҳлаш орқали тадқиқ этиш мақсадида» ихтиро қилинган робот билан бир неча ой мобайнида давом этган мулоқотлари воситасида ҳеч қандай танбеҳу дашномларсиз, ваъзхонлигу панд-насиҳатларсиз Сизни ўзлигингизни кашф

этишга, бу фоний дунёда аслида кимлигингизни билиб олишга даъват қилиб аввало қалбингизни, кейин эса феълингизни таҳрир қилди, барча қусурлардан тозалайди, ўй-фикрларингизни, ўзлигингиз ва умуман шахсиятингизни яхши томонга ўзгартиришга муваффақ бўлади.

Бундай бироз баландпарвозроқ, баъзи бир реклама роликларидаги каби ғайриоддий таъриф тавсифимизга ишонгингиз келмаяптими? Унда марҳамат, Сизни ўзгартирадиган китоб саҳифалари муролаангиз учун мунтазир...

*Муҳиддин Омон — Ўзбекистон Ёзувчилар
уюшмаси аъзоси, шоир, таржимон, ношир.*

*«Кечаги кундан ўрганинг, бугунни яшанг, эртадан
умид қилинг. Энг муҳими — савол беришдан тўхтаманг».*

Альберт Эйнштейн

ТАНИШУВ

Дўстимни излаб ишхонасига бордим. Жойида йўқ экан. Унинг кабинетига кириб бироз кутишга тўри келди. Чеккада турган курсига ўтириб хопани кўздан кечира бошладим ва бир бурчакда турган одам шаклидаги роботни кўриб қолдим. Дўстим янги машина устида ишлаётганлигини айтган эди. Лекин бу ускуна робот эканлиги ҳаёлимга келмаган экан. Темирдан ясалган бўлса ҳам кўзлари худди тирик одамникига ўхшайди. Тикилиб қараган сайин, қизиқишим ортаверди. Бир фурсат маҳлиё бўлиб уни томошга қилдим.

Нимагадир кайфиятим кўтарилди ва ўрнимдан туриб икки букилиб: — Ассалому алайку-ум! — деб роботга таъзим қилдим. Ҳали гавдамни кўтаришга ҳам улгурмаган эдим-ки, «Ваалайкум ассалом», деган гулдурлаган овоздан сесканиб кетдим. Не кўз билан кўрайки, гапирётган — робот экан.

— Мен роботман. Сен кимсан? — деди робот, бирданига жон кирган кўзларини чарақлатиб.

Астафйруллоҳ.. Бунча кўзлари одамнинг ичига кириб кетмаса. Бир амаллаб эсимни ўнглаб олдим ва ўзим билмаган ҳолда:

— Мен одамман, — деб жавоб бердим, интиқиб.

Роботдан садо чиқмади. Нима бало, дўстим бу роботга келган меҳмонлар билан ҳазиллашиш учун фақат биргина гап ўргатиб қўйганмикин? Агар шундай бўлса, ҳазил менга ёқмади. Ўзимни худди калака қилингандек сездим ва роботга қараб пичинг қилиб қўйдим:

— Ҳов қўғирчоқ, биров билан гаплашиш учун лампочкалар тақилган симёғоч эмас, одам бўлиш керак, тушундингми?!

Лекин бир дақиқа ўтар-ўтмас уялганимдан юзим қизарганини сездим, чунки кўзини мендан узмасдан қараб турган робот яна тилга кирди ва у айтган гапдан кейин оғзим бир фурсат очиқ қолди.

— Мен шунчаки жавобингни таҳлил қилаётган эдим, — деди у. Тўғри, сен одамсан. Лекин бугунги кунда Ер юзида одамлар сони 7 миллиарддан ошган. Сенинг улардан нима фарқинг бор? Сен кимсан?

Очиқ қолган оғзимни бир амаллаб юмдим, лекин аъзои-баданимни совуқ тер босди. Ўзини яккаю ягона ва бетакрор деб ҳисоблаб юрган одамга бунақа гаплар худди мих қоқаётганда болгани ноҳос бармоғига ургандек таъсир қилар экан. Азбаройи Худо, ўзимни йўқотиб қўйдим. Лекин негадир буни роботта сездирмасликка ҳаракат қилиб, сохта табассум билан:

– Мен эркакман, – дедим.

Жавобимга нима дейиши мумкинлигини ўйлаб турганимда у яна тилга кирди.

– Бу гапингдан ҳам аслида кимлигингни англаб бўлмайди, – деди у. **Чунки одамлардан ташқари барча тирик жонзотлар ҳам икки жинсга бўлинган ва бу маънода уларнинг сендан фарқи фақат паспорт йўқлигида. Сен кимсан?**

Бу сафар бироз энсам қотгандек бўлди ва мен ўз исми-шарифимни айтдим. Робот яна бир дақиқа ўйланиб қолди ва луқма ташлади:

– **Бугунги кунда сенинг исминг ва фамилиянг билан яшаб юрганлар сони фақат Ўзбекистоннинг ўзида роппа-роса 179 та. Сен уларнинг қайси бирисан?**

Ўйланиб қолдим. Бироқ бу ўйланганим имтиҳонда берилган, умрингда эшитмаган масала устида ўйлашга ўхшаб кетарди. Чунки робот айтаётган бу «фаннинг» «ф» ҳарфи билан ҳам таниш эмасдим. Худди буни сезгандек робот бир пас жим турди-да, кейин бир маромда, лўнда-лўнда қилиб гапира бошлади:

– Исми-шарифинг, касби-коринг, феъл-атворинг, одатларинг, қизиқишларинг ҳам сенинг кимлигингни билдирмайди. Нега деганда «фалончиган, фалон жойда ишлайман, фалон ишлар қилганман» дейдиганлар ҳам, сеникидай билим ва тажрибага эга бўлганлар ҳам, сенга ўхшаб турмуш кечирадиганлар ҳам сон-саноқсиз. Ҳаттоки, одамзод тарихида яккаю-ёлғиз ҳисобланган буюк шахсларни ҳам бошқа биров билан адаштириш мумкин. **Тарихда иккита Искандар Зулқарнайн, учта Сукрот, тўртта Афлотун яшаб ўтган. Сен кимсан?**

Роботнинг саволига жавоб бериш у ёқда турсин, қаердалигимни ҳам унутиб қўйдим. Қанча вақт ўтганини билмадим, ниҳоят нима дейётганимни ўзим ҳам яхши англамаган ҳолда:

– Шунчаки яхши одамман, – дедим ва ўйламай отган гапим нишонга тегар деган умид билан кўз тагидан аста унга қараб қўйдим. Лекин нишон умуман бошқа томонда экан шекилли, унинг чиройли кўзлари чақнаб:

– Бунга гумоним йўқ, – деди. Лекин мен сендан қандай эканлигингни эмас, кимлигингни сўраяпман. **Қолаверса, дунёдаги энг ёвуз кимсалар ҳам ўзини «яхши одамман» деб ҳисоблайди. Шу вақтгача «Мен ёмон одамман» деб фақат Хўжа Насриддин айта олган. Сен эса**

Хўжа Насриддинга ўхшамайсан. Шундай экан, кел, яхшию ёмонларни, хушфеъл ва бадфеълларни, машхур ва оддийларни ҳам тинч қўяйлик. Шахсан сен кимсан?

Бу темир-терсак тагин ҳазил ҳам қилади-я. Тўрт томонга тарқалиб, мендан тобора узоқлашиб бораётган фикрларим ниҳоят тўхтаб мен томонга ўгирилишди. Майли, мана сенга ҳазил.

– Мен севгилимнинг ёриман, – дедим ясама қувноқ оҳангда ва унга қараб тиржайиб қўйдим.

Робот жимиб қолди. Бу сафар робот тушунмаган нарсага тил теккиздим назаримда. Ҳа, тўғри-да, мия ўрнига микросхема, юрак ўрнига гидравлика ўрнатилган машина севги нималигини, ёр кимлигини қаердан билсин.

– Ҳой, япониялик қариндош, – дедим заҳархандалик билан. Дамингиз ичингизга тушиб қолди, нима бало ёки дисководингиз ишдан чиқдими?

Лекин пичинг ва заҳархандалик ҳатто темирни ҳам гапиришга мажбур қилар экан. Ичидан худди пашша «зинғиллаши»га ўхшаган сас чиқариб турган робот бир-икки дақиқадан кейин тилга кирди ва суҳбатимизни тўхтаган жойидан давом эттирди:

– У ҳолда сен севимли ёр бўлишдан олдин **Ким бўлгансан? Қолаверса, вақт ўтиб, «Мен севикли ёрман» деб айтишга уяладиган ёшга етганингдан кейин Ким бўласан?**

Бу гап менга ёқмади. Жавоб бермадим. Одам шаклидаги бу ғалати мосламадан кўрқа бошлаганимни сездим ва бундай шароитда жуфтакни ростлаш энг маъқул ишдек туюлди. Секин эшик томонга бурилдим ва оёқ учида бир икки қадам ташлаган эдим робот кетимдан гап отди:

– **Балки сен ўзингни «Худонинг бандасиман, мусулмонман» деб ҳисобларсан?**

Бу гап диққатимни тортиб, баданимга жон киритгандай бўлди. Тўхтаб аста унга қарадим. «Ўзинг биларкансан-ку, ярамас, нима қилардинг мени шунча қийнаб?» – дедим ичимда. Нимага олдинроқ шуни айтмабман, деб турган эдим у гапини давом эттирди:

– **Сенга бу гап маъқул бўлганга ўхшайди. Жуда яхши. Демак сен ўзингни Аллоҳнинг итоаткор қулиман, деб ҳисоблайсан.** Бу дегани сен Парвардигорнинг амрларига бўйсунасан. Яъни: шукрни биласан, тилинг ёки қўлинг билан бошқаларга озор етказмайсан, дунё неъматларига ҳирс қўймагансан, нафсинга кул эмассан, бировларни ғийбат қилиб бошқаларга ҳасад қилмайсан, ёлгон гапирмайсан, бировнинг ҳаққини емайсан, ҳеч кимга нафрат билан қарамайсан. Шундайми?

Мен лом-мим дея олмадим. Мендан садо чиқмаганидан кейин робот бу мавзуга ҳам нуқта қўйди:

– Агар шундай бўлса сен фариштасан ва сен Ерда эмас, осмонда бўлишинг керак эди. Лекин сен Ердасан, унда сен кимсан?

Мен тошдек қотиб туравердим, у эса ўзининг ҳеч қандай эътирозга жой қолдирмайдиган мулоҳазаларини давом эттирди:

– Эҳтимол, сен ўзингни «ота-онамнинг фарзандиман» дерсан? Ундай бўлса ўзингни дунёда эмас, мамлакатда эмас, лоақал ўз маҳаллангдаги барча «фарзандман» деб юрганларнинг энг муносибиман, деб айта оласанми? «Юрагимнинг энг позик жойидан тутдинг-ку, номард», деб кўнглимдан ўтказдим.

– Ахир сен ўзингни дунёда ягона, энг муносиб, энг яхши, энг ақлли деб ҳисоблайсан-ку, — давом этди у. — Хўш, сенинг бошқалар орасида ягоналигинг, бетакрорлигинг нимада? Атрофингдагилар сени бошига кўтариб юришибдими ёки қандай ажойиб одам эканлигингни билмаганликлари туфайли қадрингга етишмаяптими? Майли, сенинг қадрингга етмаганларни қўйиб турайлик. Хўш, Сен ўзинг учун кимсан?

Мен индамадим, чунки бунақанги савол умримда хаёлимга келмаган. Лекин нима учун тўғри гап тўққанингга ёқмаслигини бир зумда аниқ тушуниб етдим ва ўзимни худди кўчанинг қоқ ўртасида ялонғоч ҳолда қолган одамдек сезиб, саросимага туша бошладим.

– Ажабо, — деди мендан жавоб чиқмаслигини сезган робот, — наҳотки сен ўзингни кимлигингни билмасанг, наҳотки бу тўғрида ўйлаб кўрмаган бўлсанг? Бу тўғрида ўйлашга ҳали эртами ёки аксинча, энди кеч бўлдимикин? Ҳақиқатан ҳам бир сабаби бордир. Лекин ҳайратланарлиси — сен бу тўғрида ўйлаб кўрмаганингда эмас, ўзининг кимлигингни билмасдан туриб, бошқаларнинг кимлигини билишингда, уларнинг устидан ҳукм чиқара олишингда, яъни яхшини ёмондан, ақлани ақлсиздан, тўғрини нотўғридан ажрата олишингда. Ёки сен бундай қилмайсанми?

Робот гапни қаерга бураётганлигини унчалик анигламадим ва яқин орада ит борлигини сезган мушукдек кўзларимни ҳар томонга аланглатиб туравердим.

– Ҳа, сени билмадиму, лекин кўпчилик одамлар бир умр шундай қилиб келишади, — давом этди у. Болалигидан бошлаб «яхши» дўст ахтаришади, «ёмонларни» эса нафақат рад қилиш, балки пайти келганда, учти етса адабини ҳам беришга ҳаракат қилишади. Одамларнинг аксарияти кимнинг Ким эканлигини жуда яхши биламан, деб ўйлашади, айниқса ўз яқинларини. Улар ўз оға-инилари ва фарзандларини нафақат Ким эканлигини, балки келажакда Ким бўлиши кераклигини ҳам аниқ биламан, деб ҳисоблашади. Кези келганда ўз тасавури бўйича уларга «тўғри тарбия бериш»га «тўғри йўлга солиш»га ҳам

- Lituz.com

Elektron kitoblar

**To'liq qismini Shu tugmani
bosish orqali sotib oling!**